

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.65-7>**Бовкун О.А.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом
*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

Bovkun Olha

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Marketing,
Management and Business Administration
Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna

АЛГОРИТМ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РИНКОВУ ВАРТІСТЬ БІЗНЕСУ

Бовкун О.А. Алгоритм діагностики економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери та його вплив на ринкову вартість бізнесу. У статті розглянуто функціонування підприємств агропродовольчої сфери, алгоритм діагностики економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери та його вплив на ринкову вартість бізнесу. Розкрито сутність інструментів впливу економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери на подальший сталий розвиток та фінансову рівновагу. Досліджено методи оцінки ефективності сформованої системи економічної безпеки та фінансового захисту, що потребують поглиблення показників та набувають нових цільових критеріїв за змін стратегічних інтересів бізнесу. Встановлено, що задля економічного захисту вітчизняних товаровиробників та поліпшення соціально-економічних умов розвитку агропродовольчої сфери необхідно приділити увагу інструментам, що дають змогу діагностувати соціальну складову частину економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, агропродовольча сфера, алгоритм діагностики, бізнес, ринкова вартість.

Бовкун О.А. Алгоритм диагностики экономической безопасности предприятий агропродовольственной сферы и его влияние на рыночную стоимость бизнеса. В статье рассмотрено функционирование предприятий агропродовольственной сферы, алгоритм диагностики экономической безопасности предприятий агропродовольственной сферы и его влияние на рыночную стоимость бизнеса. Раскрыта сущность инструментов влияния экономической безопасности предприятий агропродовольственной сферы на дальнейшее устойчивое развитие и финансовое равновесие. Исследованы методы оценки эффективности сформированной системы экономической безопасности и финансовой защиты, которые требуют углубления показателей и приобретают новые целевые критерии при изменениях стратегических интересов бизнеса. Установлено, что в целях экономической защиты отечественных товаропроизводителей и улучшения социально-экономических условий развития агропродовольственной сферы необходимо уделить внимание инструментам, которые позволяют диагностировать социальную составляющую экономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, агропродовольственная сфера, алгоритм диагностики, бизнес, рыночная стоимость.

Bovkun Olha. Algorithm of diagnostics of economic security of agro-food enterprises and its influence on market value of business. The article considers the functioning of agro-food enterprises and the algorithm of diagnostics of economic security of agro-food enterprises and its influence on the market value of business. The essence of the tools of influence of economic security of agro-food enterprises on further sustainable development and financial balance is revealed. Methods for assessing the effectiveness of the existing system of economic security and financial protection, which require deepening of indicators and acquire new target criteria for changes in the strategic interests of business, are studied. It is established that in order to economically protect domestic producers and improve the socio-economic conditions of agro-food development. Mastering the tools of economic security of agro-food enterprises on further sustainable development and financial balance through the search for optimal

volumes, directions and structure of economic resources in general is determined by solving theoretical and methodological problems in formulating the definition of economic security, structuring its elements at different levels (national, sectoral) at the level of economic entities of the agro-food sector) and economic relations between them. Significant impact on the positive dynamics of market value of business in a period of uncertain conditions and economic transformations has the quality of innovation and investment support for enterprise development, which shapes the nature of capital management and should reconcile the diversified economic interests of agro-industrial entities, their property composition and the efficiency of directing investment flows within the industry. The core factor of rapid diagnostics is the market value of the business, which is the optimal indicator of the efficiency of the enterprise. The purpose of this article is to methodology of the national economy, agro-food enterprises should define target criteria for assessing economic security and financial security, form a system of signal indicators of threats and, depending on the specific features of their activities.

Key words: economic security, agro-food sphere, diagnostic algorithm, business, market value.

Постановка проблеми. Процеси ринкової трансформації в агропродовольчій сфері української економіки обумовлюють необхідність подолання інерції сформованого тренду ринково-трансформаційної кризи, галузева специфіка якої проявилася в катастрофічній глибині економічного спаду, його більш затяжному характері, деградації сільських територій, втраті міжгалузевих зв'язків, відсутності інвестицій, неефективних управлінських антикризових механізмів, виробничо-економічного й людського капіталу, зростаючому диспаритеті цін, вимитих оборотних активах, недієвих інструментах державної підтримки тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду в наукових дослідженнях проблемних питань управління економічною безпекою підприємств агропродовольчої сфери та алгоритму діагностики економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери та його впливу на ринкову вартість бізнесу.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є формування теоретичних засад і практичних положень щодо алгоритму діагностики економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери та його впливу на ринкову вартість бізнесу.

Вклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення плідних економічних відносин між усіма суб'єктами агропродовольчої сфери в умовах трансформації національної економіки та переходу аграрного виробництва на інноваційну модель розвитку вимагає оптимальних та дієвих зовнішніх і внутрішніх механізмів фінансово-економічної безпеки як на рівні підгалузей, так і на рівні підприємств агропродовольчої сфери.

В умовах переходу підприємств агропродовольчої сфери на інноваційну модель розвитку великого значення набуває діагностика основних показників їх діяльності, тобто їх забезпечення трудовими ресурсами, основними виробничими засобами, а також ефективність їх використання, що певною мірою характеризує інноваційний потенціал галузі.

Безперечно, одними з провідних факторів, що формує індикатори економічного захисту та безпеки підприємств агропродовольчої сфери Черкаської області, є загальні тенденції та зміни кон'юнктури агропродовольчого ринку, тому діагностику економічного стану підприємств агропродовольчої сфери неможливо провирити у відриві від оцінки загального масштабу кризових явищ та потенціалу розвитку галузі. Узагальнюючий аналіз тенденцій кон'юнктури ринку

агропродовольчої сфери Черкаської області перш за все висвітлює зовнішні загрози економічному розвитку.

Таким чином, загальну ситуацію на ринку агропродовольчої сфери Черкаської області визначають як кризову, що характеризується низьким рівнем попиту, знижується з року в рік внаслідок низького соціального становища та нікчемної платоспроможності населення.

Саме економічна безпека підприємства як комплексна система упорядкованих взаємовідносин покликана виконувати складні функції регулювання механізмів формування капіталу підприємства та ефективного його інвестування в активи за видами діяльності, досягнення стратегічних цільових фінансових показників розвитку за мінімального рівня ризиків комерційної та фінансової діяльності задля довгострокового безкризового розвитку, урахування специфіки та галузевих особливостей, сталого нарощення ринкової вартості бізнесу в майбутньому.

Стрижневими проблемами, що зупиняють вихід на світові ринки продукції агропродовольчої сфери та інноваційний розвиток галузі, є відсутність соціальної відповідальності бізнес-одиниць, недостатня якість продукції агропродовольчої сфери, частково відсутність сертифікації, невідповідність наявним канонам якості.

Як засвідчують дані табл. 1, підприємства агропродовольчої сфери Черкаської області, що було досліджено, мають досить стійкий фінансово-економічний стан, оскільки наведені показники перебувають у межах нормативного значення.

За даними дослідження спостерігається тенденція деякого погіршення фінансового стану. Так, коефіцієнт фінансової незалежності зменшився на 0,1, підвищилися коефіцієнти фінансування та фінансової залежності, які характеризують питому вагу позикових коштів у сумі власного й загального капіталу відповідно, а також знизився показник довгострокової фінансової незалежності.

Усе це свідчить про поступову втрату підприємствами агропродовольчої сфери власних економічних ресурсів та зростання залежності їх діяльності від поточних позик, що погіршує рівень захисту економічних інтересів власників бізнесу.

До діючих на практиці інструментів підтримки економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери в період розширення сезонності фактично можна віднести лише вексельне фінансування, банківське кредитування та товарні кредити. Банківське кредитування

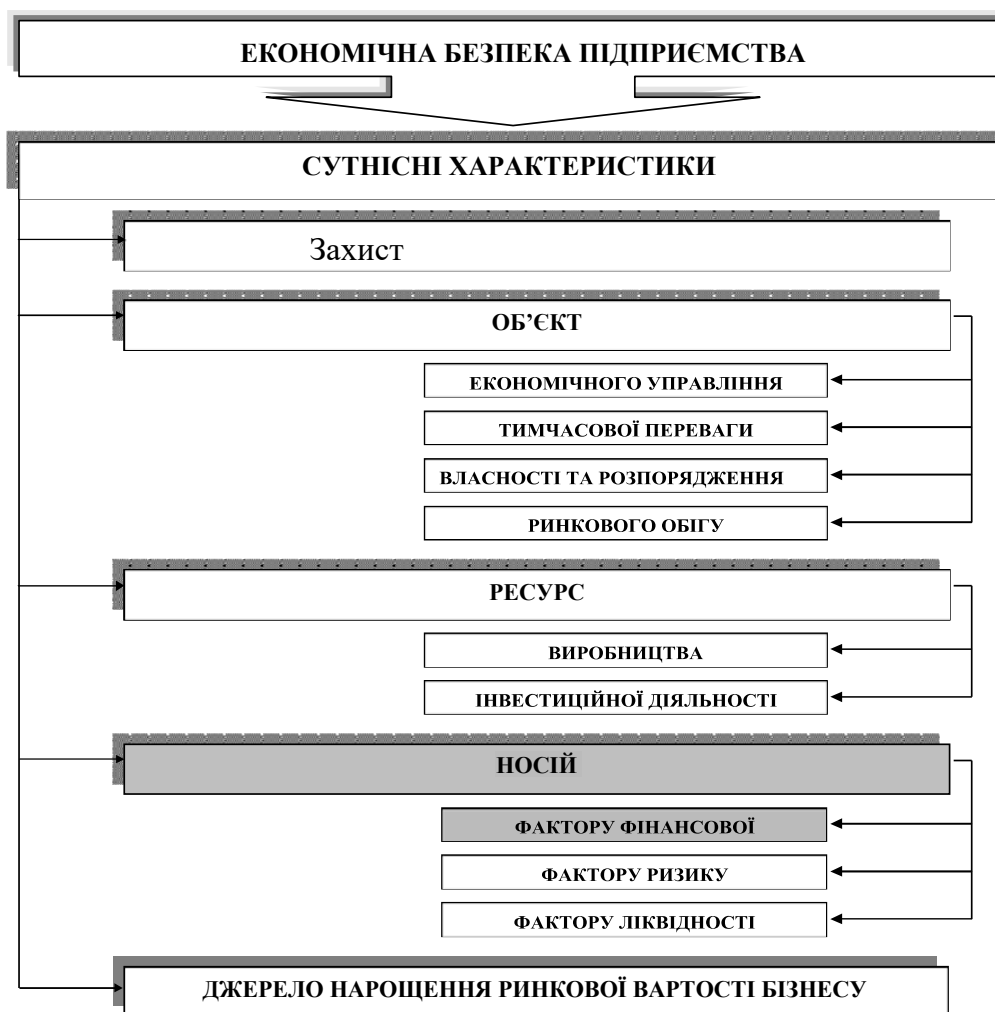

Рис. 1. Природні характеристики економічної безпеки

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Таблиця 1
Діагностика показників фінансової стійкості підприємств агропродовольчої сфери Черкаської області

Показник	Позначення	Нормативне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. до 2016 р. (+, -)
Коефіцієнт фінансової незалежності	К _{фн}	$\geq 0,5$	0,8	0,8	0,7	-0,1
Коефіцієнт фінансування	К _ф	≤ 1	0,5	0,6	0,7	+0,2
Коефіцієнт фінансової залежності	К _{фз}	$\leq 0,5$	0,4	0,5	0,5	+0,1
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	К _{дфз}	$\geq 0,6$	0,8	0,6	0,6	-0,2

Джерело: авторська розробка

через ситуацію, що склалася в банківському секторі, суттєво скоротилося, а також склалися підвищені ціни на залучені ресурси.

Захист інтересів інвестора в системі економічної безпеки є основною передумовою, яка спонукає формування та реалізацію захисних механізмів та інструментів управління ризиками діяльності суб'єктів агробізнесу, що має свій прояв в усуненні власних внутрішніх економічних конфліктів підприємств та потребує чітко визначеної стратегії, діагностики та забезпечення додаткових джерел їх формування.

Відомі вітчизняні вчені пов'язують цей процес на рівні підприємств із формуванням альтернативних

джерел фінансування їх операційної діяльності, що, відповідно, покращує стан їх економічного захисту; на рівні галузей аграрного виробництва та в агропродовольчій сфері із залученням інвестиційних потоків та їх ефективним використанням, що дає змогу досягти необхідного рівня продовольчої безпеки та є фактором економічного захисту.

Отже, необхідно знайти достатній рівень фінансового забезпечення в контексті економічного захисту інтересів власників бізнесу.

Динаміка рівня економічної безпеки підприємства щодо кожного показника розраховується за формулою коефіцієнта зростання (ланцюгового, базисного):

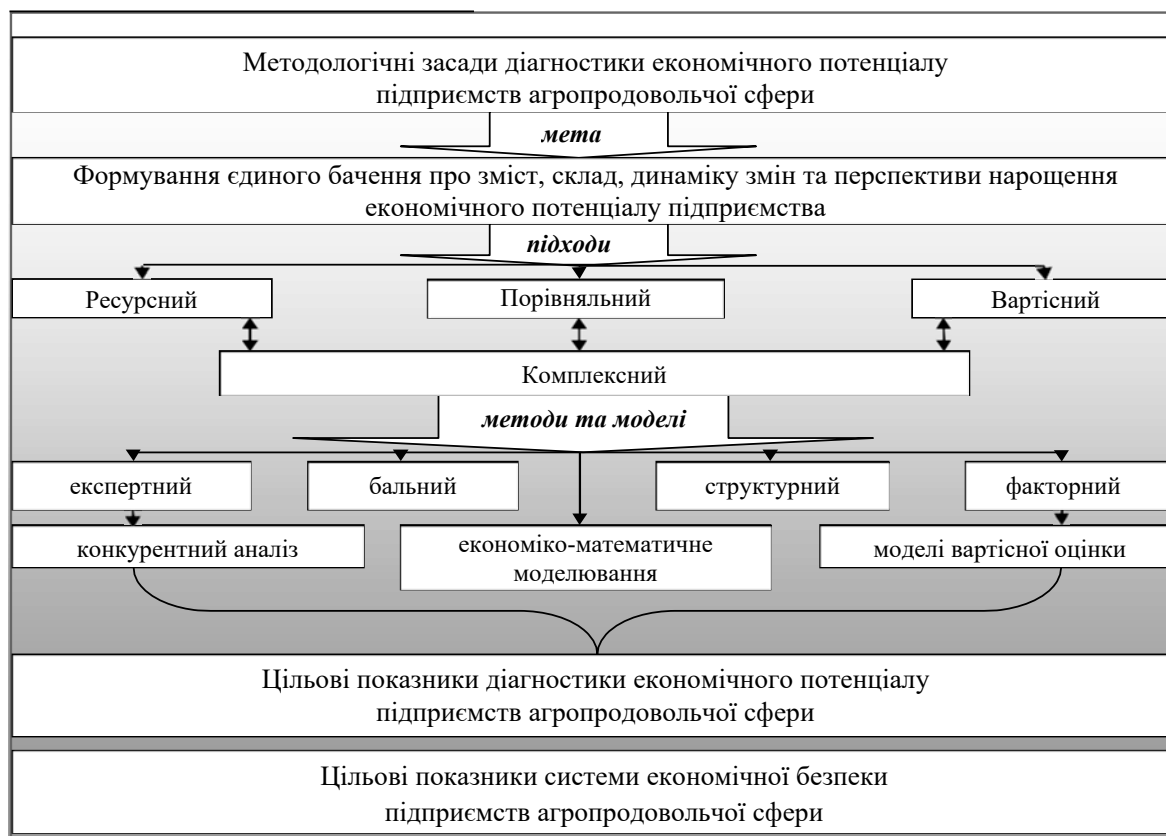

Рис. 2. Сутність методичних засад оцінки економічного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери

Джерело: сформовано автором на основі [1]

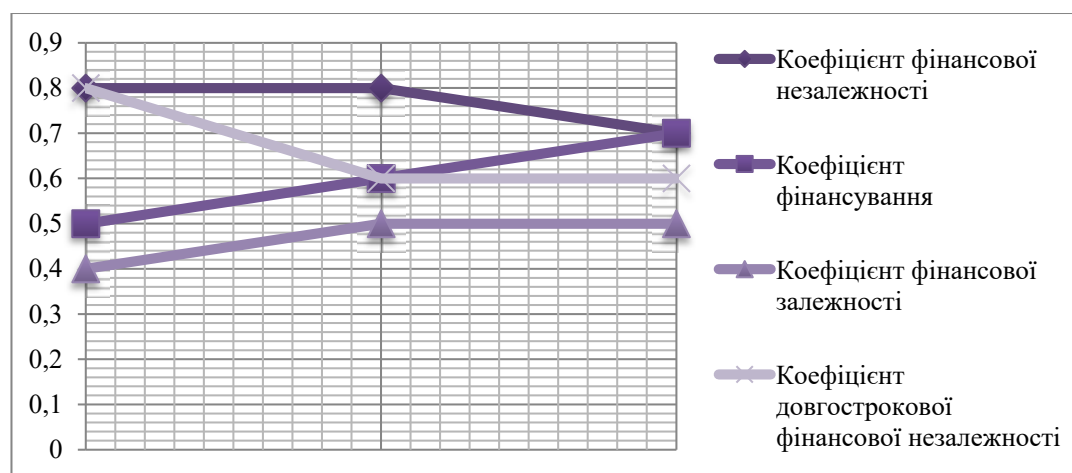

Рис. 3. Динаміка показників фінансової стійкості підприємств агропродовольчої сфери Черкаської області

Джерело: авторська розробка

$$KЗ = \frac{\Pi_i}{\Pi_i - 1(\Pi_b)}, \quad (1)$$

де Π_i – значення показника в i -му періоді; $\Pi_i - 1$ – значення показника у попередньому/базисному періоді.

Цільовим орієнтиром функціонування зазначеного алгоритму є максимізація ринкової вартості бізнесу в агропродовольчій сфері, піднесення галузі та вихід

конкурентоздатної продукції на світові ринки. Вихідною домінантою визначено стратегічні інтереси бізнесу агропродовольчої сфери, що трактується як різноманітність стратегічних завдань, характеризує їх як пріоритет його розвитку, а також віддзеркалюють характер економічних відносин бізнесу та його вимоги у перспективному та стабільному розвитку в динамічному ринковому середовищі.

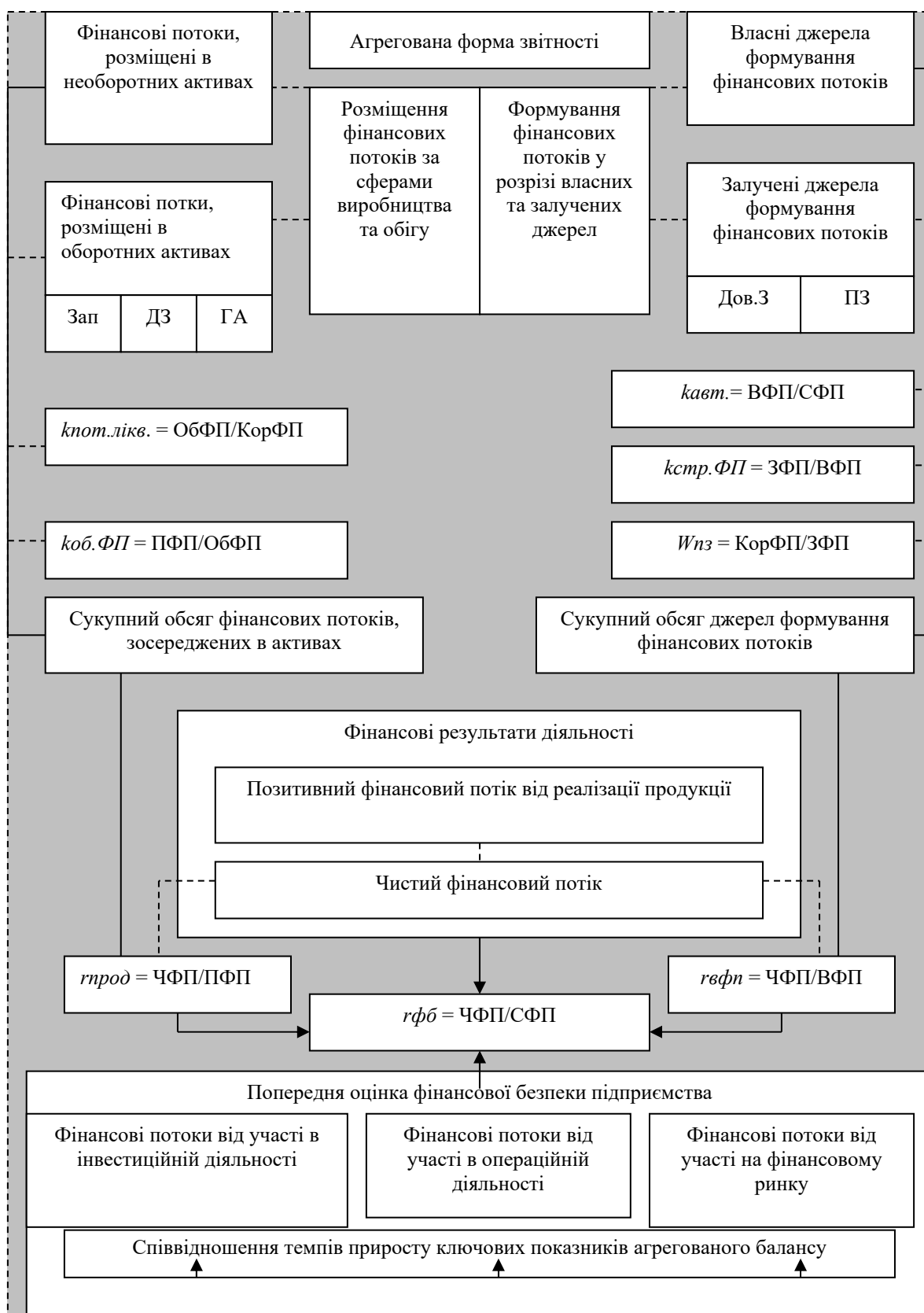

Рис. 4. Алгоритм експрес-діагностики економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери
Джерело: сформовано автором на основі [1]

Основними завданнями формування системи діагностики економічної безпеки на цьому етапі є оцінювання змін у структурі всіх джерел коштів; аналіз раціональності формування структури джерел коштів; аналіз ефективності використання капіталу; аналіз показників, що характеризують економічну стійкість підприємства та синхронізацію фінансових потоків за обсягами та у часі [2].

Висновки. Враховуючи проблеми наявних підходів до управління економічною безпекою та актуалізуючи

вплив аналогічних систем на рівень економічної стійкості досліджуваного типу підприємств, можемо сформулювати відмінний від узвичаєного на практиці підхід управління.

Апарат управління економічною безпекою репрезентує синергетичний ефект від реалізації вибраного набору інструментів, які залежать від концептуального спрямування процедури забезпечення економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери.

Список використаних джерел:

1. Хлисту́н О.А. Формування системи діагностики та управління економічною безпекою підприємств агропродовольчої сфери : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Харків, 2015. 23 с.
2. Чирва О.Г., Корнієнко Т.О. Фінансово-економічна безпека підприємства: стратегія та механізм управління. *Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2017. С. 262–266.
3. Чирва О.Г. Стратегія підвищення економічної безпеки та конкурентоспроможності підприємств агропродовольчої сфери. *Економічні горизонти*. 2017. № 1 (2). С. 96–100.

References:

1. Khlystun O.A. (2015) Formuvannja systemy diagnostyky ta upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju pidpryjemstv aghroprodovoljchoji sfery [Formation of a system of diagnostics and management of economic security of agro-food enterprises] (PhD Thesis), Kharkiv.
2. Chyrva O.G., Kornijenko T.O. (2017) Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryjemstva: strateghija ta mekhanizm upravlinnja [Financial and economic security of the enterprise: strategy and management mechanism]. *Proceedings of the Strateghija rozvytku Ukrainy: ekonomichnyj ta ghumanitarnyj vymiry: materialy IV Mizhnarodnoji naukovo-praktychnoji konferenciji*. "Informacijno-analitychne aghentstvo".
3. Chyrva O.G. (2017) Strateghija pidvyshhennja ekonomichnoji bezpeky ta konkurentospromozhnosti pidpryjemstv aghroprodovoljchoji sfery [Strategy to increase economic security and competitiveness of agri-food enterprises]. *Ekonomichni ghoryzonty*, no. 1 (2), pp. 96–100.